ORIGINAL ARTICLE

Function of Board of Trustees in Iranian State Medical Sciences Universities during Five Periods (1991 to 2016)

Hosein Jalahi[1],
Abasalt Khorasani[2],
Mohammad Yamani douzi Sorkhabi[3],
Mahmood Moosazadeh[4]

[1] PhD Student in Planning Higher Education Development, Faculty of Educational Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
[2] Associate Professor, Department of Higher Education, Faculty of Educational Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
[3] Professor, Department of Higher Education, Faculty of Educational Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
[4] Assistant Professor, Health Sciences Research Center, Addiction Institute, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

(Received March 14, 2018 ; Accepted July 17, 2018)

Abstract

Background and purpose: Hierarchical decision-making bodies in universities include the board of trustees, the head of university, the board of directors, and the university council. The aim of this research was to determine the function of the board of trustees of state medical sciences universities in Iran during five different periods; 1991 to 2016.

Materials and methods: In this descriptive-analytic research we investigated all the directives approved by independent board of trustees in state medical sciences universities affiliated with Iran Ministry of Health and Medical Education in five periods.

Results: The number of meetings held by board of trustees in 47 universities (average of 37 universities per year) was 1999 in which 32680 directives approved. The average number of meetings per year in each board of trustees was 2.08, the lowest was in the second period (1.12) and the highest was in the fifth period (3.04). The average numbers of directives approved in the first and second periods were 10, and in the third, fourth, and fifth periods were 17, 20, and 16 per session, respectively.

Conclusion: Based on the number of meetings per year and the number of directives approved in every meeting, the function of board of trustees from the highest to the lowest was in the fourth, fifth, third, first, and second periods. Compared with the function of type 1 and type 2 universities, the function of type 3 universities was found to be higher. The functional pattern in most tasks and those within the authority of board of trustees during the first 16 years was considerably different between the Ministry of Health and Medical Education and the Ministry of Science, Research and Technology.

Keywords: Board of trustees, University of Medical Sciences, Function

J Mazandaran Univ Med Sci 2018; 28 (164): 102-117 (Persian).

* **Corresponding Author: Hosein Jalahi -** Faculty of Educational Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran (E-mail: hjalahi@gmail.com)

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

پژوهشی

مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران
دوره بیست و هشتم شماره ۱۶۴ شهریور سال ۱۳۹۷ (۱۱۷-۱۰۲)

بررسی عملکرد هیات امنای دانشگاه های علوم پزشکی دولتی ایران در پنج دوره زمانی طی سال های ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵

حسین جلاهی[۱]
اباصلت خراسانی[۲]
محمد یمنی دوزی سرخابی[۳]
محمود موسی زاده[۴]

چکیده

سابقه و هدف: ارکان تصمیم‌گیری در دانشگاه ها به ترتیب اولویت هیات امنا، رئیس دانشگاه، هیات رئیسه و شورای دانشگاه می باشند. هدف اصلی پژوهش حاضر، تعیین کارکرد هیات های امنای دانشگاه های علوم پزشکی دولتی در پنج دوره زمانی از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵ می باشد.

مواد و روش‌ها: مطالعه حاضر از نوع روش، توصیفی- تحلیلی است. جامعه آماری، کلیه مصوبات هیات امناهای مستقل در دانشگاه های علوم پزشکی دولتیِ وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور به تفکیک پنج دوره زمانی از سال ۱۳۷۰ الی ۱۳۹۵ می باشد.

یافته‌ها: تعداد صورت جلسات هیئت های امنای ۴۷ دانشگاه (متوسط ۳۷ دانشگاه در سال) در فاصله زمانی ۱۳۷۰ الی ۱۳۹۵ (۲۶ سال) به تعداد ۱۹۹۹ فقره حاوی ۳۲۶۸۰ مصوبه می‌باشد. متوسط تعداد جلسات در سال در هر هیات امنا در کل دوره ۲/۰۸ است، کم ترین ۱/۱۲ مربوط به دوره دوم و بیش ترین مربوط به دوره پنجم ۳/۰۴ است. میانگین مصوبات در دو دوره اول و دوم ۱۰ مصوبه و در دوره سوم، چهارم و پنجم به ترتیب ۱۷، ۲۰ و ۱۶ مصوبه در هر جلسه است.

استنتاج: بر اساس تعداد صورت جلسات در سال و تعداد مصوبات در هر صورتجلسه، عملکرد هیات امنا در ادوار گذشته از بیش‌ترین به کم‌ترین به ترتیب؛ دوره چهارم، پنجم، سوم، اول و دوم می‌باشند. عملکرد هیات امنا در دانشگاه‌های نوع ۳ نسبت به دانشگاه‌های نوع ۱ و ۲ در تمام دوره ۲۶ سال بیش‌تر است. الگوی کارکردی در بیش‌ترین مقوله‌های وظائف و اختیارات هیات‌های امنا به تناظر زمانی ۱۶ سال اول، بین وزارت بهداشت و آموزش پزشکی و وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری تفاوت قابل توجه ای وجود دارد.

واژه های کلیدی: هیات امنا، دانشگاه های علوم پزشکی، کارکرد

مقدمه

تغییر و تحول سریع و روزافزون از شروع قرن ۲۱ در عرصه‌های مختلف زندگی به ویژه در عرصه سلامت ایجاب می‌کند که دانشگاه های علوم پزشکی به عنوان اصلی‌ترین و مهم‌ترین مراکز تحول آفرینِ حوزه

مولف مسئول: حسین جلاهی- تهران: دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم تربیتی E-mail: hjalahi@gmail.com
۱. دانشجوی دکترای تخصصی رشته برنامه ریزی توسعه آموزش عالی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران
۲. دانشیار، گروه آموزش عالی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۳. استاد، گروه آموزش عالی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۴. استادیار، مرکز تحقیقات علوم بهداشتی، پژوهشکده اعتیاد، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران
تاریخ دریافت : ۱۳۹۶/۱۲/۲۳ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات :۱۳۹۶/۱۲/۲۷ تاریخ تصویب : ۱۳۹۷/۴/۲۶

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

سلامت، آمادگی و توان رویارویی با این تحولات را داشته باشند. دانشگاه به زبان لاتین Alma Mater به مادر مهربان و شیرده معنی شده است که در رشد و تکامل جامعه، مستقیم و غیر مستقیم تاثیر گذار است(۱). وظیفه اصلی دانشگاه‌ها اعم از دولتی و غیر دولتی به عنوان نهاد اجتماعی مهم، پاسخگو و اثرگذار، تولید، ترویج و کاربست علم و فن‌آوری برای رفع نیازهای مردم است(۲). ابعاد گسترده عملکرد این دانشگاه‌ها که دربردارنده ارائه خدمات بهداشتی، درمانی، آموزشی و پژوهشی می‌باشد، آن‌ها را در گروه موسسه‌های با ساختار بسیار پیچیده قرار داده است(۳). از طرفی کارآمدترین دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، مراکزی هستند که از نظر علمی و مدیریتی، استقلال اداری و مالی دارند. اداره کردن دانشگاه‌ها به صورت هیات امنایی، مناسب‌ترین روش برای اداره مستقل و خودگردان دانشگاه‌ها قلمداد می‌شود(۴). تمرکزگرائی و سیاستگذاری‌های متمرکز در ابعاد آموزشی، پژوهشی و ارائه خدمات، بدون مشارکت فعّال دانشگاهیان و جمعیت‌های تحت پوشش آنان، موجب کاهش انگیزه، نشاط و خلاقیّت خواهد شد و نتیجه‌ی این روند موجب کاهش تعلق خاطر افراد به سازمان و ماموریت‌ها می‌شود. اساس برنامه‌ریزی راهبردی، آشنایی دقیق به قوت‌ها و نقاط قابل بهبود درون سازمان و آگاهی از فرصت‌ها و تهدیدهای خارج سازمانی است، لذا شناخت دقیق موقعیت گذشته و حال سازمانی یا دانشگاه‌ها و منطقه برای برنامه‌ریزی‌ها بسیار مهم می‌باشد. مضافاً، توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بسته به زیرساخت‌ها و استعدادهای مناطق مختلف، با هم متفاوت است. در این صورت سیاستگذاری و تصمیم‌گیری‌های متمرکز و تجویز یک نسخه برای همه دانشگاه‌های کشور منطقی به نظر نمی‌آید. ارکان تصمیم‌گیری در دانشگاه‌ها به ترتیب اولویت؛ هیات امنا، رئیس دانشگاه، هیات رئیسه و شورای دانشگاه می‌باشد(۵). بنابراین اعضای هیات امنا بالاترین رکن تصمیم‌گیری در ساختار دانشگاه‌ها می‌باشند. هیات‌های امنا برای صیانت از دانشگاه در مقابل نفوذ قدرت‌های خارج از دانشگاه، کارا و اثربخش بوده و در شرایط بسیار تغییرپذیر رقابتی عصر حاضر نیازمند داشتن اختیارات لازم و کافی هستند(۶).

هیات های امنا در برخی از دانشگاه‌ها مانند بولونیا (Bologna) در ایتالیا، لیدن (Leiden) در هلند، ادینبورگ (Edinburgh) در اسکاتلند و هاروارد (Harvard) در آمریکا تاریخی چند صد ساله دارند(۶). در تاریخ دانشگاه‌های ایران از سال ۱۳۱۳ به بعد، تجربه شورای دانشگاه در دانشگاه تهران و ۱۳۳۹ شکل‌گیری هیئت امنا در دانشگاه شهید بهشتی (ملّی سابق) و ۱۳۴۳ دانشگاه شیراز دیده می‌شود(۷). بعد از انقلاب اسلامی، تصمیمات جلسه ۱۸۱ و ۱۸۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۶۷ مجوز اداره دانشگاه‌ها به صورت هیات امنائی داده شد ولی فعالیت رسمی آن در دانشگاه‌های علوم پزشکی از سال ۱۳۷۰ کلید خورد. به واقع بعد از مصوبه برنامه چهارم توسعه بر اساس بند الف ماده ۴۹ و بند ب ماده ۲۰ برنامه پنجم توسعه و ماده ۱ و ۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، مصوبه مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی موجب تقویت بیش‌تر مصوبات هیات‌های امنا شد. بر اساس ماده ۷ قانون تشکیل هیات‌های امنای دانشگاه‌ها، وظائف و اختیارات چهارده گانه به شرح زیر می‌باشد: الف: تصویب آئین نامه داخلی، ب: تصویب سازمان اداری موسسه، ج: بررسی و تصویب بودجه پیشنهادی، د: تصویب بودجه تفصیلی موسسه، ه: تصویب حساب‌ها و ترازنامه سالانه، و: تصویب نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن‌ها، ز: تعیین حسابرس و خزانه‌دار، ح: جلب کمک‌های بخش خصوصی و عوائد محلی، ط: تصویب آئین‌نامه مالی و معاملاتی موسسه، ی: پیشنهاد میزان فوق‌العاده‌های اعضای هیئت علمی و غیر هیئت علمی، ک: تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی، ل: تعیین میزان پرداخت حق‌التحقیق، حق‌التدریس،

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

حق‌الترجمه، حق‌التالیف و نظایر آن، م: بررسی گزارش موسسه و ن: تصویب مقررات استخدامی اعضای هیئت علمی(۸). اگرچه در ظاهر، وظائف بیش‌تر حول تصمیمات مالی و اداری متمرکز است، امّا عقبه این تصمیمات، به نظر تحقق برنامه‌ی راهبردی-عملیاتی دانشگاه‌ها می‌باشد. در بررسی ۱۰۰ کشور، تجمیع کارکرد هیات‌های امنای دانشگاه‌ها بدین شرح می‌باشد: انتخاب و عزل رئیس دانشگاه، سیاست‌های مرتبط با اعضای هیات علمی و فرایندهای آن، ایجاد کمیته‌های دائمی برای پیگیری مصوبات هیات امنا، ایجاد بانک اطلاعاتی جامع، تدوین رسالت دانشگاه و بازنگری در آن، تصویب برنامه‌های درازمدت دانشگاه‌ها و تجدیدنظر در آن، تصویب بودجه و حصول اطمینان از متعادل بودن آن، آینده پژوهی در سیاست‌های کلان، نیازآفرینی در دانشگاه‌ها به منزله رشد و توسعه، ارزیابی و سنجش عملکرد اعضای هیات امنای دانشگاه، اجرای بودجه برای حصول از متعادل بودن آن، تصویب قوانین و مقررات مالی و معاملاتی و همسو کردن و هم افزایی در دانشگاه(۹). در شرایط فعلی و حدود اختیارات تفویض شده برای تغییر و تحول و رسیدن به دانشگاهی پیشرو به نظر فاصله زیادی وجود دارد. برای پیشرو بودن دانشگاه‌ها، چه اقداماتی لازم است؟ اگرچه در پاسخ به این سوال، مولّفه‌های زیادی نیاز به واکاوی دارند و این میسّر نگردد مگر این که پژوهش‌های گسترده و همسو طراحی شوند. توصیف و تحلیل کارکردهای هیات امنا بر اساس قوانین جاری در دانشگاه‌های علوم پزشکی، در راستای پاسخ به بخشی از سوال مذکور می‌باشد. پژوهشگران بر اساس جستجوی نظام مند با کلید واژه‌های فارسی و انگلیسی هیات امنا، دانشگاه و قوانین، مدعی هستند پژوهش حاضر در عنوان، اهداف و روش در دانشگاه‌های علوم پزشکی، جدید می‌باشد. یکی از توصیه‌ها در پژوهش Annette، افزایش دادنِ تحقیقات کیفی و کمی در موضوع هیات‌های امنا بود(۱۰). آذرگشب در بحث و نتیجه‌گیری، به علت نبود مبانی نظری و پژوهش‌های مشابه در داخل و خارج از کشور، مقایسه یافته‌های خود با یافته‌های دیگران را دشوار خواند و پیشنهاد کرد این مطالعه در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با عنایت به جایگاه رفیعی که در آموزش پزشکی و آموزش عالی کشور دارد موضوع تحقیقات آینده قرار گیرد(۶). اطلاع از بدو فعالیت هیات امنا در دانشگاه‌های علوم پزشکی دولتی و حضور حداقل ۴ ساله‌ی پژوهشگر مسئول در جلسات هیات امناء (به عنوان معاون دانشگاه) و گفتگو با تعدادی از اعضای هیات‌های امنای دانشگاه‌ها و مشاور وزیر و دبیر مجامع، شوراها و هیات‌های امناء در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و مضافاً، پژوهش‌های محدود با موضوع مهم هیات امنا، تاکیدی بر ضرورت تحقیق حاضر می‌باشد.

ضمن پذیرشِ اهمیتِ هیات امنای دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی در بالاترین سطحِ ساختاری سیاست‌گذاری و با توجه به پژوهش‌های بسیار اندکِ صورت گرفته در ابعاد مختلف هیات‌های امنای دانشگاه‌ها، به ویژه در دانشگاه های علوم پزشکی ایران، این پژوهش اصیل، گامی در جهت واکاوی و بهره‌مندی بیش‌تر پژوهشگران در تعالی هیات امنا با کمک دانشگاهیان، اعضای هیات‌های امنا و قانون‌گذاران خواهد بود. قدر مسلم این پژوهشِ توصیفی-تحلیلی همانند بررسی شیوع و بروز در تحقیقات امور مرتبط با سلامت جامعه، نوعی تعیین وضعیت وتوصیفی است‌که مسیر را برای سیاستگذاران و پژوهش‌های مداخله‌ای هموار می‌کند.

هدف اصلی پژوهش حاضر، تعیین کارکرد هیات‌های امنای دانشگاه‌های علوم پزشکی دولتی در پنج دوره‌ی زمانی ۱۳۷۵-۱۳۷۰، ۱۳۸۰-۱۳۷۶، ۱۳۸۵-۱۳۸۱، ۱۳۹۰-۱۳۸۶ و ۱۳۹۵-۱۳۹۱ می‌باشد. کارکرد (Function)، اثر یا پیامدی است که یک پدیده در ثبات، بقاء و انسجام نظام اجتماعی دارد(۱۱). در این پژوهش کارکرد، پیامدی است که هیات امناهای دانشگاه‌های علوم پزشکی دولتی بر اساس وظائف محوله‌ی مبتنی بر ضوابط انجام می‌دهند و خروجی آن

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

مصوبات هیات امنا می‌باشد. در انتهای این واکاوی، پژوهشگران به این سوالات پاسخ خواهند داد؛ چه تعداد صورت جلسات و مصوبات از سال ۱۳۷۰ الی ۱۳۹۵ به تفکیک پنج دوره صدرالذکر و نوع دانشگاه های ۱، ۲ و ۳ توسط هیات‌های امنا در دانشگاه ها تنظیم و مصوب شد؟ رتبه‌بندی پنج دوره‌ی مذکور به لحاظ کارکردی چگونه است؟ رتبه کارکردی از بیش‌ترین به کم‌ترین در پنج دوره‌ی تفکیکی براساس وظائف ۱۴ گانه هیات‌های امنا(۱۲) به تفکیک هر وظیفه چگونه می‌باشد؟

مواد و روش ها

پژوهش حاضر بر اساس هدفِ تحقیق، کاربردی است، چرا که هدف پژوهش‌های کاربردی، توسعه‌ی دانش کاربردی در زمینه خاص بوده و در مسیر کاربرد عملی دانش حرکت می‌کند(۱۳). روش تحقیق در این مقاله توصیفی-تحلیلی است. جهت شناخت و دستیابی به فهرستی از کارکردهای هیات‌های امنا در دانشگاه‌های علوم پزشکی دولتی ایران از مطالعه‌ی کتابخانه‌ای، روش سند خوانی استفاده به عمل آمد(۱۴). به همین منظور، بازخوانی صورت جلسات هیات‌های امناء دانشگاه های علوم پزشکی دولتی از سال ۱۳۷۰ الی ۱۳۹۵ با روش تحلیل محتوا انجام پذیرفت. تحلیل محتوی یک روش پژوهشی، از زیر شاخه‌های پژوهش توصیفی محسوب می‌شود که برای توصیف عینی، منظم و کمّی محتوایی از بُعد باطنی و ظاهری به کار می‌رود(۱۵). محتوای صورت جلسات از روش تحلیل محتوای مقوله‌ای، که در این روش تمام متن مورد توجه قرار گرفته و سپس غربال طبقه بندی شمارش بسامدی واحدهای معنی‌دار صورت و با ارقام و درصدها که برای تفسیری بر پایه‌ی اصول علمی گام بر می‌دارد(۱۶)، استفاده شده است. هر مقوله نماینده یک متغیّر مجزاست که به اهداف پژوهش مرتبط می‌باشد(۱۷). جامعه آماری، کلیه مصوبات هیات امناهای مستقل در دانشگاه‌های علوم پزشکی دولتیِ وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور به تفکیک پنج دوره زمانی از سال ۱۳۷۰ الی ۱۳۹۵ بوده و به صورت سرشماری می‌باشد. دانشگاه‌ها به سه طبقه‌یِ تیپ ۱، ۲ و۳ براساس ارزشیابی فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه‌های علوم پزشکی سال ۱۳۹۵ کشور توسط مرکز توسعه و هماهنگی تحقیقات و فناوری وزارت متبوع تقسیم گردید.

ابزار گردآوری داده ها، فرم (جدول) محقق ساخته بوده و مقوله‌های مورد نظر، براساس ماده ۷ قانون تشکیل هیات‌های امنای دانشگاه ها، وظائف و اختیارات چهارده گانه به شرح زیر تنظیم شد: الف: تصویب آئین‌نامه داخلی، ب: تصویب سازمان اداری موسسه، ج: بررسی و تصویب بودجه پیشنهادی، د: تصویب بودجه تفصیلی موسسه، ه: تصویب حساب ها و ترازنامه سالانه، و: تصویب نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن‌ها، ز: تعیین حسابرس و خزانه دار، ح: جلب کمک‌های بخش خصوصی و عوائد محلی، ط: تصویب آئین‌نامه مالی و معاملاتی موسسه، ی: پیشنهاد میزان فوق‌العاده‌های اعضای هیئت علمی و غیر هیئت علمی، ک: تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی، ل: تعیین میزان پرداخت حق‌التحقیق، حق‌التدریس، حق‌الترجمه، حق‌التالیف و نظایر آن، م: بررسی گزارش موسسه و ن: تصویب مقررات استخدامی اعضای هیئت علمی(۸). در ضمن تمامی مصوبات مربوط به امور ایثارگران به عنوان یک مقوله‌ی مجزا در جدول لحاظ گردید. جهت تعیین روایی محتوایی فرم جمع‌آوری داده از منابع موجود و نظرات خبرگان بهره‌گیری شده است. ضریب پایایی بین تحلیلگران در بخش کارکرد با تحلیل ۱۵۰ مصوبه در سال‌ها و دانشگاه های مختلف ۰/۹۲ و ضریب پایایی درون تحلیل گر اصلی (مجری پژوهش) در بخش کارکرد با روش بازآزمایی (Test-Retest) با ۳۰۰ مصوبه در سال‌ها و دانشگاه های متفاوت ۰/۹۴ می‌باشد.

در تحلیل هر واحد یا مصوبه به منظور افزایش پایایی در جانمایی بسامد در جدول، زیر مقوله‌ها با نظر

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

گروه پژوهشگران استخراج و در جدول مکتوب شد. در ادامه‌ی تحلیل، اگر محقق به زیر مقوله جدید برخورد می‌کرد، با هماهنگی و نظر گروه در مقوله مورد توافق وارد می‌شد. وزن، بار یا درصد هر رخداد از هر مقوله با رخدادها از مقوله‌های دیگر برابر است. در بررسی اولیه گاهی مصوباتی دیده می‌شد که دو یا سه مقوله‌ی مجزا را در خود می‌داشت، در این مواقع تصمیم بر آن شد که مقوله‌های مجزا به عنوان داده‌ی مجزا لحاظ شوند. در مقابل مصوباتی بودند که جنبه مصوبه یا اقدام نداشتند بلکه جنبه‌ی خبری داشتند، به طور طبیعی به عنوان مقوله محسوب نشدند.

مراحل اجرایی در پژوهش حاضر متعاقب اخذ موافقت اصولی و هماهنگی های لازم به قرار زیر می باشد:

۱- پژوهشگر شخصاً به وزارت متبوع مراجعه، ابتدا آشنائی کامل با کارشناسان حوزه ی دبیرخانه هیات های امنا در وزارت بهداشت صورت گرفت. ۲- آرشیو اسناد صورت جلسات با شرحی که توسط یکی از کارشناسان به عمل آورد، در اختیار پژوهشگر قرارگرفت و مقرر شد در نهایت دقت و حفظ نظم کارپوشه‌ها و خارج نشدن آن‌ها از محل، مطالعه‌ی اسناد صورت گیرد. ۳- مجوز استفاده از سامانه دبیرخانه هیات‌های امنا به همراه نام کاربری و رمز، جهت دسترسی به مصوبات دانشگاه‌ها در اختیار محقق قرار گرفت. شایان ذکر است که ورود اطلاعات (مصوبات) از طریق کارشناسان دبیرخانه‌ی هیات‌های امنا در دانشگاه‌ها صورت می‌گیرد. تعدادی از دانشگاه‌ها ورود اطلاعات را کامل و تعدادی هم ناقص و بعضی از دانشگاه‌ها در بازه زمانی بررسی اسناد، هیچ اطلاعاتی را وارد سامانه نکردند، بنابراین محقق از مرجع و آرشیو اطلاعاتِ مستقر در وزارت، جهت پوشش کامل استفاده می‌کرد. ۴- با به کارگیری نرم‌افزار Excel 2016 سرستون‌هائی با نام‌های ردیف، دانشگاه، تیپ دانشگاه، سال صورت جلسات، تعداد جلسه در سال، تعداد مصوبه در هرجلسه، کل مصوبات در سال، کل مصوبات بررسی شده در سال و ۱۴ وظیفه هیات امنا، به علاوه ستونی جهت مصوبات ایثارگران، طراحی، تا داده‌ها در آن‌ها ثبت شوند. ۵- دانشگاه‌ها بر اساس حروف الفباء از سال ۱۳۷۰ تنظیم، سپس از طریق سامانه مصوبات به‌طور دقیق و عمیق مطالعه و در صورت ضرورت بازخوانی‌های مجدد انجام می‌گرفت. در ابتدا نتایج تحلیل محتوی با طراحی جدولی برای هر سال هر دانشگاه در یک ستون با ۱۴ ردیف (لازم به ذکر است با هماهنگی گروه پژوهشگران مقرر شد دو وظیفه‌ی بررسی و تصویب بودجه پیشنهادی و تصویب بودجه تفصیلی موسسه به علت تشابه، درهم ادغام و در یک جدول ثبت شوند) در کاغذ شطرنجی به صورت چوب خط‌های ۵ تایی درج و سپس شمارش فراوانی رخدادهای هر مقوله در این موقعیت انجام و وارد نرم‌افزار اکسل گردید. ۶- دانشگاه‌هائی که ثبت مصوبات آن‌ها در سامانه نقص داشت در نرم‌افزار اکسل مشخص و در زمان مقتضی با مراجعه به آرشیو اسناد هیات امنا مستقر در وزارت متبوع، نواقص برطرف می‌شد. ۷- متعاقب کامل شدن روند تحلیل محتوی، جهت استخراج یافته‌ها مبتنی بر اهداف پژوهش، داده‌ها از اکسل به نرم‌افزار SPSS 20 منتقل شد.

یافته ها

تعداد صورت جلسات هیئت‌های امنای ۴۷ دانشگاه (متوسط ۳۷ دانشگاه در سال) در فاصله زمانی ۱۳۷۰ الی ۱۳۹۵ (۲۶ سال) به تعداد ۱۹۹۹ فقره حاوی ۳۲۶۸۰ مصوبه، تحلیل محتوایی به عمل آمد. در چهار مقوله از چهارده مقوله در تمام ۲۶ سال در کلّ دانشگاه ها، درصد فراوانیِ مقوله وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن (۲۹/۱۲)، بررسی و پیشنهاد بودجه و تصویب بودجه تفصیلی (۱۷/۹۳) و تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشتی-درمانی (۱۷/۸۴) می‌باشد. نتایج به تفکیک ۵ دوره زمانی در سه بخشِ صورت جلسات، مصوبات و کارکردها در بین دانشگاه‌های نوع ۱، ۲ و ۳ ارائه شده‌اند.

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

۱- دوره زمانی اوّل (۱۳۷۵-۱۳۷۰): با متوسط ۲۶ دانشگاه در سال، میانگین تعداد صورت جلسات برای هر هیئت امنا در این دوره و تمام مدت ۲۶ سال به ترتیب ۱/۳۵ و ۲/۰۸ فقره در سال می‌باشد. بیش‌ترین در این دوره مربوط به دانشگاه نوع ۱ با ۱/۵۹ و کم‌ترین، ۱ فقره مربوط به دانشگاه نوع ۳ می‌باشد. فراوانی مصوبات در این دوره ۶ ساله در مقابل تمام دوره ۲۶ سال به ترتیب ۲۱۱۹ و ۳۲۶۸۰ است. میانگین تعداد مصوبات بازای هر هیئت امنا در هر سال در این دوره در مقابل تمام ۲۶ سال به ترتیب ۱۴/۵۱ و ۳۵/۰۳ با انحراف‌معیار ۷/۳۲ و ۲۱/۵۷ می‌باشد که بیش‌ترین مربوط به دانشگاه نوع ۱ با ۱۶/۱۶ وکم‌ترین نوع ۳ با ۹/۵۰ تعداد مصوبه در هر صورتجلسه است (جدول شماره ۱). براساس جدول شماره ۲، بالاترین درصد فراوانی در فاصله سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۵ از کل درصد فراوانی در فاصله ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵ مربوط به کارکردهای تصویب بودجه پیشنهادی و بودجه تفصیلی موسسه (۱/۸۲)، تصویب نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن‌ها (۱/۷۵)، تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی (۱/۰۴) و تصویب مقررات استخدامی اعضای هیات علمی موسسه (۰/۲۵) است و کم‌ترین مربوط به تعیین حسابرس و خزانه‌دار (صفر درصد)، جلب کمک بخش خصوصی و عوائد محلی (۰/۰۵)، تصویب آئین‌نامه داخلی (۰/۰۶)، تصویب آئین‌نامه مالی و معاملاتی (۰/۰۷) و امور ایثارگران (۰/۰۸) است. درصد فراوانی کارکرد در این دوره ۶ ساله نسبت به دوره ۲۶ ساله به ترتیب ۶/۴۱ و ۱۰۰ می‌باشد.

۲- دوره زمانی دوّم (۱۳۸۰-۱۳۷۶): با متوسط ۳۱ دانشگاه در سال، میانگین تعداد صورت جلسات برای هر هیئت امنا در این دوره و تمام مدت ۲۶ سال به ترتیب ۱/۱۲ و ۲/۰۸ فقره در سال می باشد، بیش ترین در این دوره مربوط به دانشگاه نوع ۲ با ۱/۱۵ و کم ترین با ۱/۰۷ فقره مربوط به دانشگاه نوع ۳ می باشد. فراوانی مصوبات در این دوره ۵ ساله در مقابل تمام دوره ۲۶ ساله به ترتیب ۱۶۵۱ و ۳۲۶۸۰ است. میانگین تعداد مصوبات به ازای هر هیئت امنا در هر سال در این دوره در مقابل تمام ۲۶ سال به ترتیب ۱۱/۸۸ و ۳۵/۰۳ با انحراف معیار ۵/۴۷ و ۲۱/۵۷ می‌باشد که بیش‌ترین مربوط به دانشگاه نوع ۱ با ۱۳/۵۸ و کم‌ترین نوع ۳ با ۹/۸۰ تعداد مصوبه در هر صورتجلسه است (جدول شماره ۱).

بر اساس جدول شماره ۳، بالاترین درصد فراوانی در فاصله سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۷۶ از کل درصد فراوانی در فاصله ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵ مربوط به کارکردهای تصویب نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن‌ها (۱/۳۴)، تصویب بودجه پیشنهادی و بودجه تفصیلی موسسه (۱/۲۵)، تعیین نحوه اداره واحد های تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی (۰/۵۴) و پیشنهاد میزان فوق العاده‌های اعضای هیات علمی و غیر هیات علمی (۰/۲۵) است و کم‌ترین مربوط به تعیین حسابرس و خزانه‌دار (صفر درصد)، تصویب آئین‌نامه داخلی (۰/۰۱)، جلب کمک بخش خصوصی و عوائد محلی (۰/۰۲) و تصویب حساب‌ها و ترازنامه سالانه (۰/۰۷) است. درصد فراوانی کارکرد در این دوره‌ی ۵ ساله نسبت به دوره ۲۶ ساله به ترتیب ۴/۹۵ و ۱۰۰ می‌باشد.

جدول شماره ۱: مقایسه فراوانی و میانگین صررتجلسات، فراوانی و میانگین مصوبات در پنج دوره زمانی در بین دانشگاه های نوع ۱ ، ۲ و۳ از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵

فاصله زمانی	فراوانی صورت جلسات				میانگین تعداد صورت جلسات سالانه در هر هیات امنا				انحراف معیار				فراوانی مصوبات				میانگین فراوانی مصوبات سالانه در هر هیات امنا				انحراف معیار	
	۱	۲	۳	کل	۱	۲	۳	کل	۱	۲	۳	کل	۱	۲	۳	کل	۱	۲	۳	کل	۲	۳
۱۳۷۵-۱۳۷۰	۸۹	۱۱۶	۸	۲۱۰	۱/۵۹	۱/۳۳	۱	۱/۳۵	۰/۸۱	۰/۶۱	۰/۰	۰/۷۰	۸۲۴	۱۲۱۹	۷۵	۲۱۱۹	۱۶/۱۶	۱۴/۰۱	۹/۵۰	۱۴/۵۱	۸۸/۲	۶/۶۷	۴/۵۰	۲۷/۳
۱۳۸۰-۱۳۷۶	۵۰	۹۳	۲۹	۱۷۲	۱/۱۱	۱/۱۵	۱/۰۷	۱/۱۲	۰/۵۷	۰/۵۵	۰/۴۷	۰/۵۴	۵۴۳	۸۶۳	۲۴۵	۱۶۵۱	۱۳/۵۸	۱۱/۶۶	۹/۸۰	۱۱/۸۸	۱۵/۷	۵/۵۰	۴/۱۹	۷۵/۴
۱۳۸۵-۱۳۸۱	۷۵	۱۵۹	۱۰۹	۳۴۳	۱/۶۷	۱/۶۶	۱/۸۲	۱/۷۱	۰/۷۷	۰/۸۳	۰/۹۱	۰/۸۴	۱۴۶۹	۲۷۲۹	۱۷۸۰	۵۹۷۸	۳۲/۶۴	۲۸/۷۳	۲۹/۶۷	۲۹/۸۹	۱۷/۲۶	۱۵/۸۸	۱۶/۸۷	۱۶/۴۸
۱۳۹۰-۱۳۸۶	۱۱۰	۲۶۳	۱۹۰	۵۶۳	۲/۴۴	۲/۶۳	۲/۶۸	۲/۶۱	۰/۸۱	۰/۸۷	۰/۸۱	۰/۸۴	۲۴۲۸	۵۳۰۵	۳۶۱۵	۱۱۳۴۸	۵۵/۱۸	۵۳/۰۲	۵۰/۹۲	۵۲/۷۸	۱۶/۳۲	۱۸/۹۵	۱۶/۷۴	۱۷/۷۱
۱۳۹۵-۱۳۹۱	۱۳۹	۳۱۹	۲۵۳	۷۱۱	۳/۰۹	۳/۱۹	۲/۸۴	۳/۰۴	۱/۱۸	۱/۱۲	۰/۹۲	۱/۰۷	۲۴۹۱	۵۰۲۸	۴۰۶۵	۱۱۵۸۴	۵۶/۶۱	۵۰/۲۸	۴۵/۶۷	۴۹/۷۳	۱۴/۸۰	۱۲/۸۶	۱۱/۵۸	۲۱۳/۳
۱۳۷۰ -۱۳۹۵	۴۶۰	۹۵۰	۵۸۹	۱۹۹۹	۱/۹۷	۲/۰۲	۲/۳۱	۲/۰۸	۱/۰۹	۱/۱۶	۱/۰۵	۱/۱۲	۷۷۵۵	۱۵۱۴۴	۹۷۸۱	۳۲۶۸۰	۳۴/۶۲	۳۳/۲۱	۳۸/۶۶	۳۵/۰۳	۲۲/۵۹	۲۱/۹۲	۱۹/۵۵	۲۱/۵۷

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

جدول شماره ۲: مقایسه بسامد، درصد بسامد و میانگین های کارکردها در بین دانشگاه های نوع ۱، ۲ و ۳ در فاصله زمانی ۷۵-۷۰ و مقایسه آن ها با فاصله زمانی ۹۵-۷۰

ردیف	کارکردها (وظائف و اختیارات)	مجموع بسامد			جمع کل		درصد فراوانی		میانگین بسامد			میانگین کل		انحراف معیار
		۱	۲	۳	۷۵-۷۰	۹۵-۷۰	۷۵-۷۰	۹۵-۷۰	۱	۲	۳	۷۵-۷۰	۹۵-۷۰	
۱	الف: آئین نامه داخلی	۷	۱۲	۱	۲۰	۷۶	۰/۰۶	۰/۲۳	۱/۱۷	۱	۱	۱/۰۵	۱/۰۱	۰/۲۳
۲	ب: سازمان اداری	۲۸	۲۲	۰	۵۰	۲۰۴۴	۰/۱۵	۶/۳۰	۱/۸۷	۱/۲۹	-	۱/۵۶	۳/۵۷	۱/۰۱
۳و۴	ج: بودجه پیشنهادی د: بودجه تفصیلی	۲۳۳	۳۳۹	۱۹	۵۹۱	۵۸۱۷	۱/۸۲	۱۷/۹۳	۴/۷۶	۴/۰۸	۲/۷۱	۴/۲۵	۶/۳۱	۲/۸۰
۵	ه: حساب ها و ترازنامه	۱۹	۱۸	۰	۳۷	۱۶۲۵	۰/۱۱	۵/۰۱	۱/۱۲	۱/۰۶	-	۱/۰۹	۲/۹۴	۰/۲۹
۶	و: درآمد مصرف آن ها	۲۱۲	۳۳۲	۲۲	۵۶۶	۹۴۴۳	۱/۷۵	۲۹/۱۲	۴/۲۴	۴/۰۵	۳/۱۴	۴/۰۷	۱۰/۵۰	۲/۲۹
۷	ز: حسابرس و خزانه دار	۰	۱	۰	۱	۷۹۳	۰/۰۰	۲/۴۵	-	۱	-	۱	۱۱/۵۳	-
۸	ح: جلب کمک و عوائد محلی	۲	۱۳	۰	۱۵	۶۸	۰/۰۵	۰/۲۱	۱	۱/۰۸	-	۱/۰۷	۱/۱۵	۰/۲۷
۹	ط: آئین نامه مالی و معاملاتی	۱۱	۱۲	۰	۲۳	۱۱۹۴	۰/۰۷	۳/۶۸	۱/۵۷	۱/۲۰	-	۱/۳۵	۱/۸۹	۰/۹۹
۱۰	ی: پیشنهاد فوق العاده ها	۵۱	۷۹	۶	۱۳۶	۱۸۹۷	۰/۴۲	۵/۸۵	۱/۵۵	۱/۷۲	۱/۲۰	۱/۶۲	۲/۳۶	۰/۹۷
۱۱	ک: اداره واحدهای بهداشتی و درمانی	۱۲۳	۲۰۴	۱۰	۳۳۷	۵۷۸۶	۱/۰۴	۱۷/۸۴	۲/۹۳	۲/۶۸	۲/۵۰	۲/۷۶	۶/۸۸	۱/۸۲
۱۲	ل: حق التحقیق، حق التدریس، و	۶۳	۶۸	۶	۱۳۷	۹۳۵	۰/۴۲	۲/۸۹	۱/۸۰	۱/۳۶	۱/۵۰	۱/۵۴	۱/۵۳	۰/۷۷
۱۳	م: گزارش موسسه	۱۴	۴۴	۴	۶۲	۸۴۹	۰/۱۹	۲/۶۲	۱/۱۷	۱/۱۰	۱	۱/۱۱	۱/۱۸	۰/۳۶
۱۴	ن: استخدامی اعضای هیئت علمی	۳۱	۴۵	۵	۸۱	۱۵۹۴	۰/۲۵	۴/۹۲	۱/۹۴	۱/۶۷	۱/۶۷	۱/۷۶	۲/۳۱	۰/۹۲
۱۵	امور ایثارگران	۷	۱۶	۲	۲۵	۳۰۷	۰/۰۸	۰/۹۴	۱	۱	۱	۱	۱/۴۳	۰/۰۰
	جمع	۸۰۱	۱۲۰۵	۷۵	۲۰۸۱	۳۲۴۲۸	۶/۴۱	۱۰۰	میانگین کل کارکرد			۱/۶۸	۲/۹۷	

جدول شماره ۳: مقایسه بسامد، درصد بسامد و میانگین های کارکرد ها در بین دانشگاه های نوع ۱، ۲ و ۳ در فاصله زمانی ۸۰-۷۶ و مقایسه آن ها با فاصله زمانی ۹۵-۷۰

ردیف	کارکردها(وظائف و اختیارات)	مجموع بسامد			جمع کل			درصد فراوانی			میانگین بسامد			میانگین کل		انحراف معیار
		۱	۲	۳	۸۰-۷۶	۹۵-۷۰	۸۰-۷۶	۹۵-۷۰	۱	۲	۳	۸۰-۷۶	۹۵-۷۰	
۱	الف: آئین نامه داخلی	۲	۱	۰	۳	۷۶	۰/۰۱	۰/۲۳	۱	۱	-	۱	۱/۰۱	۰/۰۰
۲	ب: سازمان اداری	۲	۴	۶	۱۲	۲۰۴۴	۰/۰۴	۶/۳۰	۲	۱	۱/۲۰	۱/۲۰	۳/۵۷	۰/۴۲
۳و۴	ج: بودجه پیشنهادی د: بودجه تفصیلی	۱۱۸	۲۲۶	۶۱	۴۰۵	۵۸۱۷	۱/۲۵	۱۷/۹۳	۲/۹۵	۳/۰۵	۲/۷۷	۲/۹۸	۶/۳۱	۱/۹۸
۵	ه: حساب ها و ترازنامه	۵	۵	۰	۱۰	۱۶۲۵	۰/۰۳	۵/۰۱	۱	۱/۲۵	-	۱/۱۱	۲/۹۴	۰/۳۳
۶	و: درآمد مصرف آن ها	۱۶۶	۵۱۲	۵۴	۴۳۵	۹۴۴۳	۱/۳۴	۲۹/۱۲	۴/۸۸	۳/۵۲	۳/۰۰	۳/۸۵	۱۰/۵۰	۲/۲۹
۷	ز: حسابرس و خزانه دار	۰	۱	۰	۱	۷۹۳	۰/۰۰	۲/۴۵	-	۱	-	۱	۱/۵۳	۰
۸	ح: جلب کمک و عوائد محلی	۰	۶	۰	۶	۶۸	۰/۰۲	۰/۲۱	-	۱	-	۱	۱/۱۵	۰/۰۰
۹	ط: آئین نامه مالی و معاملاتی	۲۵	۴۳	۲۰	۸۸	۱۱۹۶	۰/۲۷	۳/۶۸	۱/۹۲	۱/۶۵	۱/۶۷	۱/۷۳	۱/۸۹	۰/۷۷
۱۰	ی: پیشنهاد فوق العاده ها	۴۰	۸۷	۲۴	۱۵۱	۱۸۹۷	۰/۴۷	۵/۸۵	۱/۵۴	۱/۷۸	۱/۴۱	۱/۶۴	۲/۳۶	۰/۷۹
۱۱	ک: اداره واحدهای بهداشتی و درمانی	۷۱	۷۸	۲۵	۱۷۴	۵۷۸۶	۰/۵۴	۱۷/۸۴	۲/۶۳	۱/۷۳	۱/۵۶	۱/۹۸	۶/۸۸	۱/۴۹
۱۲	ل: حق التحقیق، حق التدریس	۳۹	۵۲	۲۱	۱۱۲	۹۳۵	۰/۳۵	۲/۸۹	۱/۵۶	۱/۲۴	۱/۴۰	۱/۳۷	۱/۵۳	۰/۶۴
۱۳	م: گزارش موسسه	۲۰	۵۱	۹	۸۰	۸۴۹	۰/۲۵	۲/۶۲	۱/۱۱	۱/۰۲	۱	۱/۰۴	۱/۱۸	۰/۲۰
۱۴	ن: استخدامی اعضای هیئت علمی	۲۹	۴۱	۹	۷۹	۱۵۹۴	۰/۲۴	۴/۹۲	۱/۴۵	۱/۳۲	۱	۱/۳۲	۲/۳۱	۰/۶۲
۱۵	امور ایثارگران	۱۳	۲۴	۸	۴۵	۳۰۷	۰/۱۴	۰/۹۴	۱	۱	۱	۱	۱/۴۳	۰/۰۰
	جمع	۵۳۰	۸۳۴	۲۳۷	۱۶۰۱	۳۲۴۲۸	۴/۹۵	۱۰۰	میانگین کل کارکردها			۱/۴۸	۲/۹۷	

۳- *دوره زمانی سوّم (۱۳۸۵-۱۳۸۱):* با متوسط ۴۰ دانشگاه در سال، میانگین تعداد صورت جلسات برای هر هیئت امنا در این دوره و تمام مدت ۲۶ سال به ترتیب ۱/۷۱ و ۲/۰۸ فقره در سال می‌باشد، بیش‌ترین در این دوره مربوط به دانشگاه نوع ۳ با ۱/۸۲ و کم‌ترین، ۱/۶۶ فقره مربوط به دانشگاه نوع ۲ می‌باشد. فراوانی مصوبات در این دوره ۵ ساله در مقابل تمام دوره ۲۶ ساله به ترتیب ۵۹۷۸ و ۳۲۶۸۰ است. میانگین تعداد مصوبات بازای هر هیئت امنا در هر سال در این دوره در مقابل تمام ۲۶ سال به‌ترتیب ۲۹/۸۹ و ۳۵/۰۳ با انحراف معیار ۱۶/۴۸ و ۲۱/۵۷ می‌باشد که بیش‌ترین مربوط به دانشگاه نوع ۱ با ۳۲/۶۴ و کم‌ترین نوع ۲ با ۲۸/۷۳ تعداد مصوبه در هر صورتجلسه است (جدول شماره ۱). بر اساس جدول شماره ۴، بالاترین درصد فراوانی در فاصله سال ای ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۱ از کل درصد فراوانی در فاصله ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵ مربوط به کارکردهای تصویب نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن‌ها (۵/۶۹)، تصویب بودجه پیشنهادی و بودجه تفصیلی موسسه (۳/۴۵)، تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی (۲/۳۴) و پیشنهاد میزان فوق‌العاده‌های اعضای هیات علمی و غیر هیات علمی (۱/۳۵) است و کم‌ترین مربوط به‌تصویب آئین‌نامه داخلی (۰/۰۱)، امور ایثارگران (۰/۰۲)، جلب کمک بخش خصوصی و عوائد محلی (۰/۰۴) و تعیین حسابرس و خزانه دار (۰/۴۱) است. درصد فراوانی کارکرد در این دوره ۵ ساله نسبت به دوره‌ی ۲۶ ساله به ترتیب ۱۸/۲۳ و ۱۰۰ می‌باشد.

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

۴- *دوره زمانی چهارم (۱۳۹۰-۱۳۸۶): با* متوسط ۴۳ دانشگاه در سال، میانگین تعداد صورت جلسات برای هر هیئت امنا در این دوره و تمام مدت ۲۶ سال به ترتیب ۲/۶۱ و ۲/۰۸ فقره در سال می‌باشد. بیش‌ترین در این دوره مربوط به دانشگاه نوع ۳ با ۲/۶۸ و کم‌ترین با ۲/۴۴ فقره مربوط به دانشگاه نوع ۱ می‌باشد. فراوانی مصوبات در این دوره ۵ ساله در مقابل تمام دوره ۲۶ ساله به ترتیب ۱۱۳۴۸ و ۳۲۶۸۰ است. میانگین تعداد مصوبات بازای هر هیئت امنا در هر سال در این دوره در مقابل تمام ۲۶ سال به ترتیب ۵۲/۷۸ و ۳۵/۰۳ با انحراف معیار ۱۷/۷۱ و ۲۱/۵۷ می‌باشد که بیش‌ترین مربوط به دانشگاه نوع ۱ با ۵۵/۱۸ و کم‌ترین نوع ۳ با ۵۰/۹۲ تعداد مصوبه در هر صورتجلسه است (جدول شماره ۱). بر اساس جدول شماره ۵، بالاترین درصد فراوانی در فاصله سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۸۶ از کل درصد فراوانی در فاصله ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵ مربوط به کارکردهای تصویب نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن‌ها (۱۰/۱۱)، تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی (۷/۲۱) و تصویب بودجه پیشنهادی و بودجه تفصیلی موسسه (۵/۱۳) است و کم‌ترین مربوط به تصویب آئین‌نامه داخلی (۰/۰۱)، جلب کمک بخش خصوصی و عوائد محلی (۰/۰۳) و امور ایثارگران (۰/۰۴) است. درصد فراوانی کارکرد در این دوره ۵ ساله نسبت به دوره‌ی ۲۶ ساله به ترتیب ۳۴/۶۵ و ۱۰۰ می‌باشد.

جدول شماره ۴: مقایسه بسامد، درصد بسامد و میانگین های کارکردها در بین دانشگاه های نوع ۱، ۲ و ۳ در فاصله زمانی ۸۵-۸۱ و مقایسه آن ها با فاصله زمانی ۹۵-۷۰

ردیف	کارکردها (وظائف و اختیارات)	مجموع بسامد			جمع کل		درصد فراوانی		میانگین بسامد			میانگین کل		انحراف
		۱	۲	۳	۸۵-۸۱	۹۵-۷۰	۸۵-۸۱	۹۵-۷۰	۱	۲	۳	۸۵-۸۱	۹۵-۷۰	معیار
۱	الف: آئین نامه داخلی	۰	۱	۳	۴	۷۶	۰/۰۱	۰/۲۳	-	۱	۱	۱	۱/۰۱	۰/۰۰
۲	ب: سازمان اداری	۹۵	۱۵۸	۱۱۰	۳۶۳	۲۰۴۴	۱/۱۲	۶/۳۰	۴/۳۲	۳/۷۶	۳/۹۳	۳/۹۰	۳/۵۷	۲/۵۵
۳و۴	ج: بودجه پیشنهادی د: بودجه تفصیلی	۲۵۹	۴۹۲	۳۶۸	۱۱۱۹	۵۸۱۷	۳/۴۵	۱۷/۹۳	۵/۷۶	۵/۱۸	۶/۱۳	۵/۵۹	۶/۳۱	۳/۵۳
۵	ه: حساب ها و ترازنامه	۴۹	۷۳	۵۹	۱۸۱	۱۶۲۵	۰/۵۴	۵/۰۱	۳/۰۶	۲/۴۳	۲/۶۷	۲/۶۶	۲/۹۴	۲/۱۲
۶	و: درآمد مصرف آن ها	۴۵۱	۸۴۸	۵۴۶	۱۸۴۵	۹۴۴۳	۵/۶۹	۲۹/۱۲	۱۰/۰۲	۸/۹۳	۹/۱۰	۹/۲۳	۱۰/۵۰	۵/۳۶
۷	ز: حسابرس و خزانه دار	۳۰	۶۱	۴۱	۱۳۲	۷۹۳	۰/۴۱	۲/۴۵	۱/۶۷	۱/۶۱	۱/۶۴	۱/۶۳	۱/۵۳	۰/۶۴
۸	ح: جلب کمک و عوائد محلی	۰	۷	۷	۱۴	۶۸	۰/۰۴	۰/۲۱	-	۱	۱/۱۷	۱/۰۸	۱/۱۵	۰/۲۸
۹	ط: آئین نامه مالی و معاملاتی	۵۹	۱۰۹	۷۳	۲۴۱	۱۱۹۴	۰/۷۴	۳/۶۸	۱/۹۰	۱/۶۳	۱/۵۵	۱/۶۶	۱/۸۹	۰/۹۲
۱۰	ی: پیشنهاد فوق العاده ها	۱۱۷	۲۰۰	۱۲۱	۴۳۸	۱۸۹۷	۱/۳۵	۵/۸۵	۲/۷۹	۲/۲۵	۲/۴۲	۲/۴۲	۲/۳۶	۱/۶۸
۱۱	ک: اداره واحدهای بهداشتی و درمانی	۲۰۶	۳۳۹	۲۴۲	۷۸۷	۵۷۸۶	۲/۴۳	۱۷/۸۴	۴/۷۹	۴/۰۴	۴/۲۵	۴/۲۸	۶/۸۸	۲/۸۹
۱۲	ل: حق التحقیق، حق التدریس	۶۱	۱۰۳	۳۸	۲۰۲	۹۳۵	۰/۶۲	۲/۸۹	۱/۷۹	۱/۷۵	۱/۴۷	۱/۶۸	۱/۵۳	۱/۱۴
۱۳	م: گزارش موسسه	۳۲	۹۲	۵۱	۱۷۵	۸۴۹	۰/۵۴	۲/۶۲	۱/۱۹	۱/۱۰	۱	۱/۰۸	۱/۱۸	۰/۳۳
۱۴	ن: استخدامی اعضای هیئت علمی	۱۰۳	۲۰۲	۱۰۷	۴۱۲	۱۵۹۴	۱/۲۷	۴/۹۲	۳/۱۲	۳/۲۰	۲/۵۵	۲/۹۰	۲/۳۱	۱/۶۸
۱۵	امور ایثارگران	۳	۳	۱	۷	۳۰۷	۰/۰۲	۰/۹۴	۱	۱	۱	۱	۱/۴۳	۰/۰۰
	جمع	۱۴۶۵	۲۶۸۸	۱۷۶۷	۵۹۲۰	۳۲۴۲۸	۱۸/۲۳	۱۰۰	میانگین کل کارکردها			۲/۶۷	۲/۹۷	

جدول شماره ۵: مقایسه بسامد، درصد بسامد و میانگین های کارکردها در بین دانشگاه های نوع ۱، ۲ و ۳ در فاصله زمانی ۹۰-۸۶ و مقایسه آن ها با فاصله زمانی ۹۵-۷۰

ردیف	کارکردها (وظائف و اختیارات)	مجموع بسامد			جمع کل		درصد فراوانی		میانگین بسامد			میانگین کل		انحراف
		۱	۲	۳	۹۰-۸۶	۹۵-۷۰	۹۰-۸۶	۹۵-۷۰	۱	۲	۳	۹۰-۸۶	۹۵-۷۰	معیار
۱	الف: آئین نامه داخلی	۱	۱	۰	۲	۷۶	۰/۰۱	۰/۲۳	۱	۱	-	۱	۱/۰۱	۰/۰۰
۲	ب: سازمان اداری	۲۳۱	۴۸۵	۳۳۴	۱۰۵۰	۲۰۴۴	۳/۲۴	۶/۳۰	۵/۲۵	۴/۸۵	۴/۷۰	۴/۸۸	۳/۵۷	۱/۷۶
۳و۴	ج: بودجه پیشنهادی د: بودجه تفصیلی	۳۳۰	۷۸۸	۵۴۷	۱۶۶۵	۵۸۱۷	۵/۱۳	۱۷/۹۳	۷/۵۰	۷/۸۸	۷/۷۰	۷/۷۴	۶/۳۱	۳/۸۷
۵	ه: حساب ها و ترازنامه	۱۴۶	۳۱۶	۱۹۲	۶۵۴	۱۶۲۵	۲/۰۳	۵/۰۱	۳/۳۲	۳/۲۲	۲/۸۱	۳/۱۱	۲/۹۴	۱/۷۲
۶	و: درآمد مصرف آن ها	۷۲۶	۱۵۲۲	۱۰۲۶	۳۲۷۴	۹۴۴۳	۱۰/۱۱	۲۹/۱۲	۱۶/۵۰	۱۵/۲۲	۱۴/۴۹	۱۵/۲۴	۱۰/۵۰	۶/۷۱
۷	ز: حسابرس و خزانه دار	۶۹	۱۴۸	۱۱۰	۳۲۷	۷۹۳	۱/۰۱	۲/۴۵	۱/۶۰	۱/۵۳	۱/۵۹	۱/۵۶	۱/۵۳	۰/۶۹
۸	ح: جلب کمک و عوائد محلی	۵	۵	۱	۱۱	۶۸	۰/۰۳	۰/۲۱	۱	۱	۱	۱	۱/۱۵	۰/۰۰
۹	ط: آئین نامه مالی و معاملاتی	۶۴	۱۳۳	۱۰۵	۳۰۲	۱۱۹۴	۰/۹۳	۳/۶۸	۱/۵۶	۱/۵۵	۱/۵۴	۱/۵۵	۱/۸۹	۰/۵۹
۱۰	ی: پیشنهاد فوق العاده ها	۱۰۲	۲۴۳	۱۶۵	۵۱۰	۱۸۹۷	۱/۵۷	۵/۸۵	۲/۳۲	۲/۴۵	۲/۳۲	۲/۳۸	۲/۳۶	۰/۸۷
۱۱	ک: اداره واحدهای بهداشتی و درمانی	۴۹۸	۱۰۸۵	۷۵۶	۲۳۳۹	۵۷۸۶	۷/۲۱	۱۷/۸۴	۱۱/۳۲	۱۰/۸۵	۱۰/۶۵	۱۰/۸۸	۶/۸۸	۶/۱۸
۱۲	ل: حق التحقیق، حق التدریس	۵۱	۱۳۲	۷۱	۲۵۴	۹۳۵	۰/۷۸	۲/۸۹	۱/۵۵	۱/۵۹	۱/۲۴	۱/۴۸	۱/۵۳	۰/۷۱
۱۳	م: گزارش موسسه	۵۱	۱۳۲	۷۱	۲۵۴	۸۴۹	۰/۷۸	۲/۶۲	۱/۵۵	۱/۵۹	۱/۲۷	۱/۴۸	۱/۱۸	۰/۷۱
۱۴	ن: استخدامی اعضای هیئت علمی	۹۳	۲۲۴	۱۴۳	۴۶۰	۱۵۹۴	۱/۴۲	۴/۹۲	۲/۱۶	۲/۲۶	۲/۰۱	۲/۱۶	۲/۳۱	۰/۸۵
۱۵	امور ایثارگران	۲۵	۶۲	۴۴	۱۳۱	۳۰۷	۰/۴۰	۰/۹۴	۱/۴۷	۱/۵۵	۱/۴۷	۱/۵۱	۱/۴۳	۰/۵۳
	جمع	۲۳۹۲	۵۲۷۶	۳۵۶۵	۱۱۲۳۳	۳۲۴۲۸	۳۴/۶۵	۱۰۰	میانگین کل کارکردها			۳/۷۳	۲/۹۷	

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

دوره زمانی پنجم (۱۳۹۵-۱۳۹۱): با متوسط ۴۷ دانشگاه در سال، میانگین تعداد صورت جلسات برای هر هیئت امنا در این دوره و تمام مدت ۲۶ سال به ترتیب ۳/۰۴ و ۲/۰۸ فقره در سال می‌باشد. بیش‌ترین در این دوره مربوط به دانشگاه نوع ۲ با ۳/۱۹ و کم‌ترین با ۲/۸۴ فقره مربوط به دانشگاه نوع ۳ می‌باشد. فراوانی مصوبات در این دوره ۵ ساله در مقابل تمام دوره ۲۶ ساله به ترتیب ۱۱۵۸۴ و ۳۲۶۸۰ است. میانگین تعداد مصوبات بازای هر هیئت امنا در هر سال در این دوره در مقابل تمام ۲۶ سال به ترتیب ۴۹/۷۲ و ۳۵/۰۳ با انحراف معیار ۱۳/۳۲ و ۲۱/۵۷ می‌باشد که بیش‌ترین مربوط به دانشگاه نوع ۱ با ۵۶/۶۱ و کم‌ترین نوع ۳ با ۴۵/۶۷ تعداد مصوبه در هر صورتجلسه است (جدول شماره ۱). براساس جدول شماره ۶، بالاترین درصد فراوانی در فاصله سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۸۶ از کل درصد فراوانی در فاصله ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵ مربوط به کارکردهای تصویب نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن‌ها (۱۰/۲۳)، تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی (۶/۶۳) و تصویب بودجه پیشنهادی و بودجه تفصیلی موسسه (۶/۲۸) است و کم‌ترین مربوط به جلب کمک بخش خصوصی و عوائد محلی (۰/۰۷)، تصویب آئین‌نامه داخلی (۰/۱۴) و امور ایثارگران (۰/۳۱) است. درصد فراوانی کارکرد در این دوره‌ی ۵ ساله نسبت به دوره ۲۶ ساله به ترتیب ۳۵/۶۴ و ۱۰۰ می‌باشد.

در نمودار شماره ۱، درصد فراوانی یا حجم مصوبات به تفکیک ۱۴ کارکرد هیات امنا قابل مشاهده می‌باشد. بیش‌ترین درصد مصوبات در طول ۲۶ سال (۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵) مربوط به نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن ۲۹/۱۲ درصد، تعیین اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی ۱۷/۸۴، بررسی و پیشنهاد بودجه و تصویب بودجه تفصیلی موسسه ۱۷/۱۹، تصویب سازمان اداری موسسه و مقررات استخدامی اعضای غیر هیات علمی ۶/۳ و پیشنهاد میزان فوق العاده های اعضای هیات علمی و غیر هیات علمی ۵/۸۵ درصد می‌باشد و کم‌ترین درصد فراوانی شامل کوشش برای جلب کمک‌های بخش خصوصی و عوائد محلی ۰/۲۱، تصویب آئین نامه داخلی ۰/۲۳، امور ایثارگران ۰/۹۴، تعیین حسابرس و خزانه‌دار ۲/۴۵ و گزارش موسسه ۲/۶۲ درصد است. ترتیب بیش‌ترین و کم‌ترین درصد فراوانی براساس جداول مرتبط با دو دوره زمانی چهارم و پنجم با کل دوره مشابهت دارد. ولی در دوره اوّل بیش‌ترین به ترتیب، بررسی و پیشنهاد بودجه و تصویب بودجه تفصیلی موسسه ۱/۸۲ درصد، نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن ۱/۷۵ و تعیین اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی ۱/۰۴ می‌باشد. در دو دوره دوّم و سوّم که شبیه هم می‌باشند، بیش‌ترین به ترتیب، نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن ۱/۳۴ و ۵/۶۹، بررسی و پیشنهاد بودجه و تصویب بودجه تفصیلی موسسه ۱/۲۵ و ۳/۴۵، تعیین اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت و درمانی ۰/۵۴ و ۲/۴۳ است. کم‌ترین تنها در دوره اول و دوم تعیین حسابرس و خزانه‌دار ۰/۰۰ و در مابقی مشابه کل دوره زمانی ۲۶ سال می‌باشد.

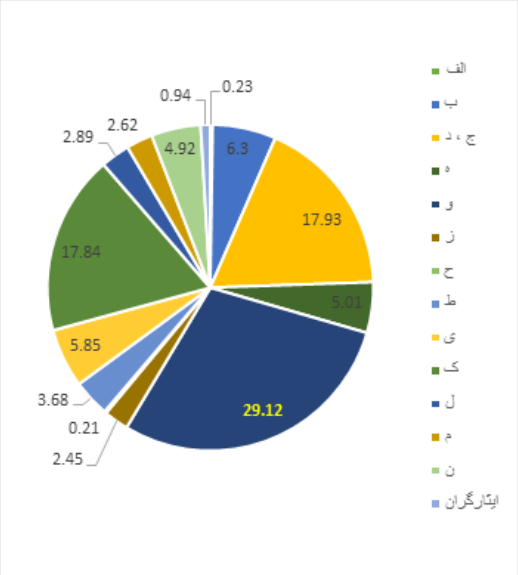

نمودار شماره ۱: درصد مصوبات هر بند از وظائف و اختیارات هیات های امنای دانشگاه های علوم پزشکی دولتی کشور در ۲۶ سال (از ۱۳۷۰ الی ۱۳۹۵)

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

جدول شماره ۶: مقایسه بسامد، درصد بسامد و میانگین های کارکردها در بین دانشگاه های نوع ۱، ۲ و ۳ در فاصله زمانی۹۵- ۹۱ و مقایسه آن ها با فاصله زمانی ۹۵-۷۰

ردیف	کارکردها (وظائف و اختیارات)	مجموع بسامد			جمع کل		درصد فراوانی		میانگین بسامد			میانگین کل		انحراف
		۱	۲	۳	۹۵-۹۱	۷۰-۹۵	۹۵-۹۱	۷۰-۹۵	۱	۲	۳	۹۱-۹۵	۷۰-۹۵	معیار
۱	الف: آئین نامه داخلی	۹	۲۰	۱۸	۴۷	۷۶	۰/۱۴	۰/۲۳	۱	۱	۱	۱	۱/۰۱	۰/۰۰
۲	ب: سازمان اداری	۱۳۳	۲۳۷	۱۹۹	۵۶۹	۲۰۴۴	۱/۷۵	۶/۳۰	۳/۰۹	۲/۴۹	۲/۳۷	۲/۵۶	۳/۵۷	۱/۲۷
۳و۴	ج: بودجه پیشنهادی د: بودجه تفصیلی	۳۹۸	۹۰۹	۷۳۰	۲۰۳۷	۵۸۱۷	۶/۲۸	۱۷/۹۳	۹/۰۵	۹/۰۹	۸/۳۰	۸/۷۸	۶/۳۱	۳/۰۳
۵	ه: حساب ها و ترازنامه	۱۵۱	۳۳	۲۶۰	۷۴۱	۱۹۲۵	۲/۲۹	۵/۰۱	۳/۵۱	۳/۳۳	۲/۹۵	۳/۲۲	۲/۹۴	۲/۱۱
۶	و: درآمد و مصرف آن ها	۷۹۰	۱۴۱۹	۱۱۴۱	۳۳۲۰	۹۴۴۳	۱۰/۲۳	۲۹/۱۲	۱۷/۶۷	۱۴/۱۹	۱۲/۸۵	۱۴/۳۱	۱۰/۵۰	۵/۰۲
۷	ز: تعیین حسابرس و خزانه دار	۷۲	۱۴۱	۱۱۹	۳۳۲	۷۹۳	۱/۰۲	۲/۴۵	۱/۶۷	۱/۴۴	۱/۴۲	۱/۴۸	۱/۵۳	۰/۵۸
۸	ح: جلب کمک و عواید محلی	۱۱	۶	۵	۲۲	۶۸	۰/۰۷	۰/۲۱	۱/۸۳	۱	۱/۶۷	۱/۴۷	۱/۱۵	۰/۸۳
۹	ط: آئین نامه مالی و معاملاتی	۱۱۲	۲۳۳	۱۹۵	۵۴۰	۱۱۹۴	۱/۶۷	۳/۶۸	۲/۶۷	۲/۴۳	۲/۲۴	۲/۴۰	۱/۸۹	۰/۹۴
۱۰	ی: پیشنهاد فوق العاده ها	۱۲۹	۲۹۳	۲۴۰	۶۶۲	۱۸۹۷	۲/۰۴	۵/۸۵	۲/۹۳	۲/۹۳	۲/۷۰	۲/۸۴	۲/۳۶	۱/۰۱
۱۱	ک: اداره واحدهای بهداشتی و درمانی	۴۷۶	۹۲۶	۷۴۷	۲۱۴۹	۵۷۸۶	۶/۶۳	۱۷/۸۴	۱۱/۰۷	۹/۲۶	۸/۳۹	۹/۲۶	۶/۸۸	۳/۹۰
۱۲	ل: حق التحقیق، حق التدریس	۴۵	۱۰۸	۷۷	۲۳۰	۹۳۵	۰/۷۱	۲/۸۹	۱/۵۰	۱/۶۶	۱/۴۳	۱/۵۴	۱/۵۳	۰/۹۳
۱۳	م: گزارش موسسه	۵۰	۱۱۰	۹۰	۲۵۰	۸۴۹	۰/۷۷	۲/۶۲	۱/۲۵	۱/۱۶	۱/۰۶	۱/۱۴	۱/۱۸	۰/۳۹
۱۴	ن: استخدامی اعضای هیئت علمی	۱۲۵	۲۴۲	۱۹۵	۵۶۲	۱۵۹۴	۱/۷۳	۴/۹۲	۴/۹۱	۲/۴۷	۴/۴۴	۴/۴۵	۲/۳۱	۱/۲۲
۱۵	امور ایثارگران	۲۰	۴۲	۳۷	۹۹	۳۰۷	۰/۳۱	۰/۹۴	۱/۸۲	۲	۲/۰۶	۱/۹۸	۱/۴۳	۰/۲۵
	جمع	۲۴۹۱	۵۰۱۶	۴۰۵۳	۱۱۵۶۰	۳۲۴۲۸	۳۵/۶۴	۱۰۰	میانگین کل کارکردها			۳/۶۲	۲/۹۷	

بحث

مبتنی بر یافته‌ها و اهداف پژوهش می‌توان مباحث را در دو بخش مطرح کرد. ابتدا مقایسه‌ی عملکرد هیات‌های امنا در بین پنج دوره زمانی و رتبه‌بندی آن‌ها، سپس مقایسه کارکردهای هیات‌های امنا در بین دانشگاه‌های نوع ۱، ۲ و ۳.

مقایسه کارکردهای هیات های امنا بین پنج دوره زمانی:

متوسط تعداد جلسات در سال در هر هیات امنا در کل دوره ۲/۰۸ است، کم‌ترین ۱/۱۲ مربوط به دوره دوم و بیش‌ترین مربوط به دوره پنجم ۳/۰۴ است. تعداد جلسات سالانه از ابتدای شکل گیری هیات امنا (۱۳۷۰) بر اساس قانون تشکیل هیات‌های امناء دانشگاه‌های کشور، به غیر از دوره دوم، روند افزایشی داشت. میانگین مصوبات در دو دوره اول و دوم ۱۰ مصوبه در هر جلسه هیات امنا است. در سه دوره اول، دوم و سوم دامنه مصوبات در هر جلسه ۱ الی ۳۱ بوده و این در دوره چهارم و پنجم از ۱ تا ۵۲ مصوبه در هر جلسه متغیر بود. میانگین مصوبات در هر جلسه در دوره سوم، چهارم و پنجم به ترتیب ۱۷، ۲۰ و ۱۶ مصوبه است. به نظر می‌رسد تعداد حداکثر ۲۰ مصوبه در هر جلسه با صرف زمانِ ۲ الی ۳ ساعته جهت اعضای هیات امنایی عالم به موسسه‌ای بسیار پیچیده مثل دانشگاه های علوم پزشکی منطقی باشد. کثرت دستور جلسات برای یک جلسه به علت ضیق وقتی که ایجاد می‌کند، می‌تواند در کیفیت مصوبات و تصمیمات موثر باشد(۶).

در پژوهش آذرگشب(۶) از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۵ در هیات امنای دانشگاه های دولتی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری، میانگین جلسات سالانه ۱/۵ با متوسط ۲۲ مصوبه در هر جلسه و به تناظر زمانی در این مطالعه، میانگین جلسات در سال ۱/۴۲ با متوسط ۱۴ مصوبه در هر جلسه می‌باشد. اگرچه براساس آئین‌نامه داخلی مصوب هیات‌های امنای دانشگاه‌ها، در هر دو تحقیق تعداد جلسات به حداقل یعنی دو جلسه عادی نرسید، ولی می‌توان بیان کرد که کارکرد هیات‌های امنای دانشگاه‌های وزارت علوم نسبت به وزارت بهداشت در این مدت ۱۶ سال بیش‌تر بوده است. در جستجوی نظام مند، مطالعه‌ای جهت مقایسه ده سالِ ۱۳۸۶ الی ۱۳۹۵ دریافت نشد. میانگین تعداد جلسات سالانه در جمع دو دوره چهارم و پنجم (ده ساله) به ۲/۸۳ و تعداد مصوبات در هر جلسه به ۱۸ مصوبه در مقایسه با سه دوره اول (۱۶ ساله) افزایش یافت.

آئین‌نامه داخلی یا بند الف با ۱۱ ماده، به طور معمول یک بار، آن هم در شروع فعالیت یک هیات

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

امنای مستقل مصوب می شود و یا در مواردی که اعضاء تشخیص دهند، قابل اصلاح خواهد بود. فراوانی آن ۷۶ و سهم درصد فراوانی آن از کل ۰/۲۳ است. بیش‌ترین فراوانی تصویب آئین‌نامه داخلی در دوره‌های پنج‌گانه مربوط به دوره پنجم با ۴۷ و دوره اول با ۲۰ می‌باشد. به نظر می‌رسد هر چه شاکله‌ی آئین‌نامه داخلی قوی‌تر و جامع‌تر دیده شود می‌تواند در خروجی کارکرد برای موسسه اثر بخش‌تر باشد. برای مثال اگر ارزیابی درونی و بیرونی کمّی وکیفی کارکرد هیات امنا یکی از مصوبات آئین‌نامه‌ی داخلی باشد، می‌تواند منشا توسعه‌ی کارکرد شود. در مطالعه ی Arslan بیان شد که اعضای هیئت امناء باید حداقل یک بار در سال خود را ارزیابی کنند که این موجب تقویت تلاش‌های اعضاء و تاثیرگذار در جهت بهبود مدیریت دانشگاه‌ها است(۱۸). سجادی، روش ارزیابی نظام‌مند از عملکرد هیات امنای دانشگاه‌های علوم پزشکی را بسیار مهم دانست(۱۹). مقوله‌های نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن، تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشتی- درمانی و بررسی و پیشنهاد بودجه و تصویب بودجه تفصیلی موسسه، در تمام دوره‌ها جزء بیش‌ترین کارکردهای هیات‌های امناء در این مطالعه است. در بررسی آذرگشب و همکاران، تصویب مقررات استخدامی اعضای هیات علمی موسسه، تصویب آئین‌نامه مالی و معاملاتی و تعیین میزان پرداخت حق التحقیق، حق‌التدریس، حق‌الترجمه، حق‌التالیف و نظائر آن بیش‌ترین کارکردها را به خود اختصاص دادند. دانشگاه‌های علوم پزشکی در کشور علاوه بر آموزش، پژوهش و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز کشور، عرصه مهم ارائه خدمات سلامت به جامعه و تولیتِ تامین و ارتقاء سلامت را هم به عهده دارند و دانشگاه‌های علوم پزشکی در گروه موسسه‌های با ساختار بسیار پیچیده قرار می‌گیرند(۳). بنابراین این اختلاف در دانشگاه‌های وزارتین به نظر منطقی است. کم‌ترین کارکردها در تمام دوره‌ها بدون لحاظ کردن ترتیب آن‌ها، در این پژوهش مربوط به کوشش برای جلب کمک‌های بخش خصوصی و عوائد محلی، تصویب آئین نامه داخلی، امور ایثارگران، تعیین حسابرس و خزانه دار می‌باشد. در مطالعه آذرگشب(۶)، کم ترین کارکردها از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۵ به ترتیب مربوط به کوشش برای جلب کمک‌های بخش خصوصی و عوائد محلی، تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی- خدماتی-کارگاهی و بهداشت و درمانی، امور ایثارگران و تعیین حسابرس و خزانه دار بود. کارکرد تعیین حسابرسِ خارج از موسسه و مدیر خزانه دار (مدیر مالی) بر اساس داده‌های ثبت شده از سال ۱۳۸۴ فعال شد، بنابراین در دو دوره‌ی اول و دوم مقوله تعیین حسابرس و خزانه‌دار کم‌ترین کارکرد را داشت. قانون تشکیل هیات امناها در شورای عالی انقلاب فرهنگی به سال ۱۳۶۷ بر می‌گردد، امّا از سال ۱۳۸۴ بعد از اجرایی شدن برنامه چهارم توسعه (بند الف ماده ۴۹) اختیارات گسترده‌ای به هیات امنای دانشگاه‌ها اعطا شد(۲۰) که فرصتی استثنایی برای نقش هیات امناها در اداره دانشگاه‌ها و استقلال دانشگاه‌ها بود(۲۱). بر اساس تعداد صورت جلسات در سال و تعداد مصوبات در هر صورتجلسه، عملکرد هیات امنا در ادوار گذشته از بیش‌ترین به کم‌ترین به ترتیب ۱- دوره ی چهارم و پنجم ۲- دوره سوم ۳- دوره‌ی اول ۴- دوره دوم می‌باشند.

مقایسه کارکردهای هیات های امنا بین دانشگاه‌های نوع ۱، ۲ و ۳:

میانگین تعداد صورت جلسات در سال از بیش‌ترین به کم‌ترین در هر دانشگاه نوع ۳ (۲/۳۱)، دانشگاه نوع ۲ (۲/۰۲) و دانشگاه نوع ۱ (۱/۹۷) و تعداد مصوبات در هر جلسه هر هیات امنا نوع ۱ (۱۸)، نوع ۳ (۱۷) و دانشگاه نوع ۲ (۱۶) می باشد. بنابراین عملکرد هیات امنا در دانشگاه‌های نوع ۳ در تمام دوره ۲۶ سال بیش‌تر است.

یافته‌های جداول ۲ الی ۶ نشان می‌دهد که در دانشگاه‌های نوع ۱، ۲ و ۳ بیش‌ترین کارکردهای هیات‌های امناء به ترتیب مربوط به مقوله‌های نحوه

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن، تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشت- درمانی و بررسی و پیشنهاد بودجه و تصویب بودجه تفصیلی موسسه و کم‌ترین به ترتیب مربوط به تصویب آئین‌نامه داخلی، جلب کمک‌های بخش خصوصی و عوائد محلی و امور ایثارگران در این مطالعه است. بنابراین در تمام ۱۴ مقوله ترتیب مقوله‌ها به لحاظ فراوانی و درصد فراوانی در سه نوع دانشگاه از یک الگوی یکسانی برخودار هستند. به عنوان نتیجه گیری می‌توان اذعان کرد که روند عملکرد هیات‌های امنا از بدو فعالیت مجدد آن‌ها از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵ به غیر از دوره دوم سیر صعودی داشت.

در مطالعه سجادی(۱۹) نیز عنوان شد که بهبود کمی و کیفی عملکرد در زمان طولانی ۲۱ سال (۱۳۷۰ تا ۱۳۹۰) رخ داده است ولی سرعت تغییرات را قابل قبول ندانست. و در پژوهشی دیگر بیان داشت اگرچه این عملکرد در مقایسه با عملکرد در دوره‌های قبلی بهتر شده، ولی هم‌چنان تا دستیابی به سطح مطلوب و تحقق اهداف و رسالت‌های تعیین شده برای هیات امنا فاصله دارد(۳).

تعداد جلسات در سال به لحاظ کمّی از سال ۱۳۹۴ به حدود ۴ جلسه در سال رسیده است. حفظ حداقل هر فصل یک جلسه مورد تاکید است(۲۲). در گزارش دو سالانه هیئت امناهای دانشگاه های ایالت Mississippi آمریکا جلسات فصلی در گزارش مشهود بود(۲۳). هم‌چنان که بیان شد بیش‌ترین سطح عملکردها در هیات امناهای دانشگاه‌های علوم پزشکی در تمام ادوار پنج گانه و به تبع آن در کل دوره ۲۶ ساله مربوط به چهار مقوله نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن، تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشتی- درمانی و بررسی پیشنهاد بودجه و تصویب بودجه تفصیلی است؛ از طرفی در مطالعه مرتبط با وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری از الگوی متفاوتی در این بخش برخوردار بود! زمانی که در بالاترین سطح تصمیم‌گیری و سیاستگذاری در دانشگاه‌ها، یعنی هیات امنا ها(۵)، چهار وظیفه و اختیار ۶۴/۸۹ درصد از عملکرد این نهاد را به خود اختصاص می‌دهد، جای تامّل دارد. معرفت شناسی (Epistemology) و فعالیت های مدنی و اجتماعی سیاسی دو فلسفه‌ی متفاوتی است که به دانشگاه‌ها مشروعیت می‌دهند، براساس فلسفهٔ معرفت‌شناسی، دانشجویان باید با کاوش و کنجکاوی خود بکوشند تا جهان را بهتر بشناسند. فلسفهٔ دیگر، بر شناسایی نیازهای جامعه تکیه دارد و مراکز آموزش عالی باید بیش از آن‌که به شناخت جهان بپردازند به حل معضلات اجتماعی توجه داشته باشند(۲۴). تولیت سلامت جامعه، ذیل دانشگاه‌های علوم پزشکی در کشور، بیانگر شناخت جامع و دقیق دانشگاهیان به مسائل و نیازهای حوزه‌ی مهم و حساس سلامت در هر منطقه جغرافیایی کشور است، بنابراین انتظار می‌رود با تلاش و سیاست‌های متخذه از سوی اعضای هیات‌های امنا، کم‌تر یا مرتفع شود. در غیر اینصورت شاید مفهوم این حجم عملکرد در چهار وظیفه این باشد که ادغام دانشگاه علوم پزشکی با ارائه خدمات بهداشتی و درمانی در سطح جامعه، نه این‌که فرصتی نبود شاید تهدیدی برای انجام ماموریت‌های اصلی دانشگاهی است یا این که اختیارات هیات‌های امنا محدود به امور اداری و مالی می‌شود و متناظر با ماموریت دانشگاه‌ها نیست. در مطالعه‌ی سجادی نیز بخش عمده مصوبات مربوط به امور پشتیبانی و عمومی اداره دانشگاه ها عنوان شد(۳). لذا جهت پاسخ عالمانه به این سوالات، نیاز به واکاوی‌های علمی مرتبط و جداگانه‌ای است. کارکرد بند ح، کوشش برای جلب کمک‌های بخش خصوصی و عوائد محلی، با توجه به سابقه مدیریتی محقق، موارد ثبت شده بیانگر عملکرد واقعی نیست و جهت بررسی دقیق کارکرد این مقوله تحلیل محتوایی گزارش‌های سالانه ی رئیس موسسه و شاخص‌ها ضروری است. با توجه به مطالعه بیش از ۳۲ هزار مصوبه از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵ هیات‌های امنای دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور توسط پژوهشگر و اصل بر کاربردی بودن این تحقیق،

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

موارد زیر جهت ارتقاء کیفی و کمی عملکرد (مصوبات) هیات‌های امنا پیشنهاد می‌شود:

۱- بازنگری در وظائف و اختیارات هیات‌های امنای دانشگاه‌ها در شورای عالی انقلاب فرهنگی با تاکید بر: امر ذاتی هیات‌های امناء یعنی سیاستگذاری و نظارت برحسن اجرای سیاست‌ها وشفاف‌سازی دقیق وظائف و اختیارات و افزایش اختیارات بر اساس توسعه، اهداف بلند مدت و ماموریت‌های جدید دانشگاه‌های نسل سه- نوپیشه ساز- و نسل چهار- تعالی گرا و تمدن‌ساز(۲۶،۲۵).

۲- طراحیِ ساز و کاری جهت ارزیابی درونی و بیرونی از عملکرد سالانه هیات‌های امناء و ایجاد فضای رقابتی بین آن‌ها.

۳- تدوین برنامه‌های آموزشی با روش کارگاهی با هدف توانمندسازی اعضاء هیات امنا در بدو ورود و سالانه.

۴- نشاندار یا استناد کردن هر مصوبه بر اساس وظائف و اختیاراتِ قانونی هیات امنای دانشگاه‌ها(۱۲) و طراحی سامانه‌ای قابل دسترس، و گزارش‌گیریِ مبتنی بر وظائف و اختیارات هیات های امنا و ثبت مصوبات هر صورتجلسه توسط کارشناس آموزش دیده دبیرخانه های دانشگاه ها از شروع تاسیس موسسه تا آخرین صورتجلسه و تداوم آن و نظارت رئیس موسسه بر آن.

سپاسگزاری

مطالعه حاضر با حمایت اساتید گروه برنامه ریزی توسعه در آموزش عالیِ دانشکده علوم تربیتیِ دانشگاه شهید بهشتی، به عنوان بخشی از پایان نامه ی مقطع دکترای تخصصی محقق شد و فرایند اجرایی این پژوهش با تشویق و راهنمایی دبیر محترم مجامع، شوراها و هیات امناهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، آقای دکتر حسن امین لو و معاون ایشان آقای مهندس همایون فرزان وکارشناسان محترم آقای چاوشیان، خانم توتونچیان، آقای مهندس آقایی، خانم اسماعیلی و خانم گروسی و در دانشگاه علوم پزشکی مازندران آقای دکتر منصور رنجبر و آقای علی‌اصغر قاسم‌پور عملیاتی شد.

References

1. Alma mater, Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Alma_mater. Accessed June 23, 2018.
2. Damari B, Rahbari Banab M, Vosugh Moghaddam A, Aminloo H. Study of Challenges and Solutions for Improving the Performance of the Board of Trustees of the Universities of Medical Sciences and Health Services of Iran. J Health Res 2015; 17(2): 95-88 (Persian).
3. Sajadi H S, Maleki M R, Farzan H, AminLoo H, Hadi M. Evaluation of the performance of the board of trustees of medical universities of the country. Journal of the New Financial System in Health 2016; 6(15): 17-25 (Persian).
4. Estermann T, Nokkala T, Steinel M. University autonomy in Europe II. The Scorecard Brussels: European University Association (EUA): 2011.
5. Comprehensive bylaw of Management of Universities and Higher education institutions, Research and Technology, approved by the session of 684 dated 1/3/2011 of the Supreme Council of the Cultural Revolution, approved by the Islamic Consultative Assembly on 8/5/2011(Persian).
6. Azargashb E, Arasteh H, Sabaghian Z, Towfighi J. An Evaluation of boards of trustees' functions in public universities affiliated to ministry of science, research, and technology (1991-2006). Quarterly Journal of

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

Research and Planning in Higher Education 2008; 46(4): 1-20 (Persian).

7. Research Center the Islamic Consultative Assembly, Office of Cultural Studies. Analysis of the Performance of the Board of Trustees of Universities and Institutes of Higher Education and Research. May 2004 Serial number: 6943 Thematic Code: 410; 2-4 (Persian).
8. Aminloo H. Collection of laws and regulations related to trusteeship boards of medical sciences and health services of Iran and affiliated organizations.3rd ed. Tehran: Publication of the Ministry of Health and Medical Education. 2016. p. 27-24 (Persian).
9. Benisi P. Position of Board of Trustees in Higher Education System. Quarterly Journal of Thoughts in Education 2008; 2(2): 35-70 (Persian).
10. Annette M, Gilzene MA. An analysis of actual and desired roles of trustees and presidents of community colleges linked to board- president relationship and its impact on college effectiveness. A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Education in Organizational Leadership. July, 2009 UMI Microform 3365813 Copyright 2009 by ProQuest LLC.
11. Functionalism. June 14, 2018; Available from: https://fa.wikipedia.org/wiki/. Accessed May 2, 2017.
12. Supreme Council of the Cultural Revolution. The Law on the Establishment of Trustees of Universities and Higher Education Institutes and Research" approved, dated 14/3/1989, of 183 sessions. Notification number: 386 / D sh. Date of issue: 18/4/1989. Available at: http://www.sccr.ir/pages/printView.aspx?provID=399.(Persian)
13. Danaee Fard H, Alvani Seyyed M, Azar A. Qualitative Research Methodology in Management: A Comprehensive Approach. ۲nd ed. Tehran: Saffar Pub. 2014; P.248-250. (Persian)
14. Hoseinishavoun A, Jahed HA, Hoseini SH. Statistics and Method of Research in Psychology and Educational Sciences. Tehran: Center for the publication of Jahesh, 2012, p. 178 (Persian).
15. Larijani HH. Analyzing the contents of the extension of research methods in librarianship and messaging or content analysis methodology. Quarterly Journal of knowledge Studies: (Library and Information Science and Technology) 2009; 1(1): 39-54 (Persian).
16. Barden Laurence. Content Analysis; Translated by Ashtiani M, Yamani Sorkhabi M. Tehran: University of Shahid Beheshti Publishing. 1996: P. 37. (Persian)
17. Gall M, Walter B, Gall J. Educational Research. 1st Ed. Tehran: University of Shahid Beheshti Publishing.Translated by: Nasr A, Arizi H, Abolghasemi M, Pakseresht MJ, Kiamanesh AR, Baqeri Kh, et al. Vol. 1, 2003; P. 616-622 (Persian).
18. Arslan H. Effectiveness of board of trustees in university governance. European J of Research on Edu 2013; 1(1): 6-13.
19. Sajadi H S, Maleki M R, Ravaghi H, Farzan H, Aminlou H, Hadi M. Evaluation of board performance in Iran's universities of medical sciences. Int J Health Policy Manag 2014; 3(5): 235–241.
20. Banaee Oscoie M. Position and legal scope of the decisions of the trustees of the universities and educational and research institutes, The Quarterly J of public Law research. 2015; 7(47): 69-35. (Persian).

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]

21. Azargashb E, Arasteh H, Sabaghian Z, Towfighi J. Study the responsibilities of trustees and their role in the independence of government universities affiliated to the Ministry of Science, Research and Technology from the perspective of trustees and councils of universities. Strides Dev Med Educ 2008; 4(1): 19-29 (Persian).
22. Damari B, Aminloo H, Farzan H, Rahbari M, Alikhani S. Ways to Improve the Current Performance of the Boards of Trustees of Medical Universities in Iran. Iranian J Publ Health 2013:42(1): 36-41 (Persian)
23. Arasteh HR. Philosophy of scientific associations. Rahyaft 2004; 32: 22-27 (Persian).
24. Schmidt B. Governance for a New Era. American Council of Trustees and Alumni (ACTA). 2014.
25. Borzouei R, Qahremani M. Special meeting "Educational Innovation, A Look at the Development of Higher Education", Faculty of Educational Sciences. Shahid Beheshti University, 2017. (Persian).

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-24]